

רוצה להקדיש את יקיריך ולהיות שותף בהפצת דברי התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

גיליון מס' 379 | חג הפסח תש"פ | שנה שמינית | עורך: יצחק גולדשטוף

חג הפסח

קדש ורחץ וכו'

סימני הסדר תוקנו על ידי הראשונים ז"ל (עי' מחזור ויטרי הלכות פסח סי' ס"ה). והם תיקנו לומר את הפרטים שנוהגים משך הסדר כגון קידוש ואח"כ רחיצת הידיים, ותיקנו את הסימנים כדי שידעו מה להקדים ומה לאחר ולעשות כל דבר במקומו. ולכן, דבר הנוהג כל שעת הסדר, כגון ד' כוסות, לא הזכירו בסימנים (דהזכירו רק מה שיש לנהוג עכשיו כמו מגיד רחצה וכו'). וזה גם הטעם שלא נאמר הסיבה, כי נוהג בכל הסדר (שמענו מרבונו).

ומה שבכלל תקנו סימנים, קדש, ורחץ, כרפס וכו', יש לומר כיון שבליל הסדר יש כל כך הרבה מצוות מצה מרור וחרוסת וכרפס ואפיקומן ועוד, ויש לכל דבר פרטים, כגון שלכרפס יש ליטול ידיים תחילה, תיקנו לעשות סימנים שיזכרו את הכל ולא יטעו (וכן הוא בספר הפרדס הלכות פסח עמוד נ"ה ומחזור ויטרי, פסח סי' צ"ה).

ארבע כוסות

על שתיית ארבעה כוסות לא תיקנו חז"ל לשאלו מה נשתנה [אע"ג דגם על מילי דרבנן תיקנו

לשאלו שהרי מרור בזה"ז דרבנן וגם הטיבול הוא דרבנן וכן ההסיבה היא מדרבנן לדעת ר"פ, וי"ל הטעם, דשתיית היין לא חשיב שינוי כ"כ דגם בשאר סעודות שבת ויו"ט בשאר ימות השנה מקדשים על היין, ודעת הרמב"ם בפ"ל מהלכות שבת ה"ט דגם סעודה שלישית יש לקבוע על היין [וגם בזמניהם היו רגילים יותר בשתיית יין עיין כתובות ח' ב'] ולכן אף דבשאר סעודות בימות השנה אין ד' כוסות, מ"מ תו לא חשיב שינוי כ"כ ולא תיקנו.

(שיח הפסח)

על ש"ח

רשימות אישיות קצרות, מפנקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה קרלוב זצ"ל, ממה שזכה לראות, לשאל ולשמעו במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחיו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"נ רבי יצחק שלמה בן ר' שמואל)

פרק י"ד

עלה רעיון לעשות חיזוק ללימוד שעה וחצי בתחילת הסדר, למשך כמה שבועות בתענית דיבור במבצע של עשרות אלפי ש"ח, אבל יתכן שהכסף יבוא מהתורמים כאלה שכבר תורמים לכוללים, ואולי זה יהיה ע"ח תרומה להחזקה שוטפת של כולל אחר האם נכון לעשות, הכריע מו"ר, כן.

אחד מחזיק משפחות אלמנות ויתומים ועתה מציעים לו לשכור חנות גדולה לצורך מפעליו אבל יתכן שיהי' ע"ח המשפחות שמחכים, כי לא יוכל בתקופה זו להוציא כסף על שניהם, - ענה, שישכור. כי גם זה לצורך הרוחתם של המשפחות.

האם יש ענין לקרוא על שם אדם שנפטר בתוך השנה ללידת התינוק - ענה, כן.

שאלו האם כשנאמר ללוות את האורח ארבע אמות האם מועיל בתוך הבית או דוקא ד"א מחוץ לבית? ת. רק מחוץ לבית.

באותו ענין שאלו, הליווי צריך דוקא באותו יום שהאורח יוצא או אפשר יום קודם לכן? ת. גם יום קודם.

יהודי הגיע ושאל, לרבו קראו אלקנה אבל נהרג ע"י שדרסו אותו האם ייקרא על שמו?

ת. כן אבל יכוין לאביו של שמואל שנקרא אלקנה.

א' סיפר שנתנים לו סנדקאות ושואל על מה לכוין? ענה מו"ר יכוין לשם מצוה, ושלא יפגום בבריתו ושיהי' צדיק.

שאלו את מו"ר מי נקרא מופלג בחכמה? וענה, מרן הרב שטיינמן.

בזמן האחרון שאל אחד את מו"ר ואמר לו שהוא עייף, השיב לו, כנראה אתה לא יושן מספיק בלילה.

א' שאל ששומע שאחר באמצע אהבה רבה בוכה ואומר טאטא טאטא האם טוב עושה, השיב צריך לקבל מלקות... (כי אסור לדבר בשעת התפילה).

בירכו על מו"ר שליט"א שחלק מחכמתו, ענה אמן וסיפר שמרן החזו"א אמר אם העולם כך חושבים גם שזה לא אמת אזי אפשר לברך ולענות אמן [פ"א אמר לי זה ברכה לבטלה אבל אמן מותר לענות].

ש. האם מותר להניח עצי סוכה באוצר של ספרים (השאלה הגיע משיבת סלבודקה). ת. אין בזה קדושה וגם שהשתמשו בהם זה רק הזמנה ויש בזה בזיון ואסור להניח שם אבל טליתות מותר.

ש. בן א"י שנמצא מחמת מחלה באמריקה כבר 4 שנים מה דינו ליו"ט שני. ענה מו"ר, כל שדעתו לחזור חשיב בן א"י.

הוסיפו ושאלו, הנ"ל נתנו לו תפקיד של מורה. וענה שוב מו"ר: הרי אילו היה בריא היה חוזר הרי הוא חשיב כל שדעתו לחזור.

שאלו, על הצעה בה לחתן יש שתי אחים

חופשים או לכלה האם צריך לספר. ענה: לכלה כן לחתן לא.

שאלו על אשה שכתבה צוואה על ירושה שהיא קיבלה, הבכור יקבל פי שניים מפני שהוא הילד הכי טוב, אצל אמא אין דין של בכור מאיך כתבה שהוא הכי טוב אין דנים את צוואתה. מו"ר ענה, הוי כמתנה וגם עשתה קנין אין בזה שום בעיה גם אם אמרה לשון של טעות.

ש. לראות ת"ח גם שלא מבינים כלום רק כדי לראות האם יש בזה ביטול תורה. ת. לא, כל הרואה דוד זוכה לתלמודו - טוב רואי הגר"י זילברשטיין שליט"א הוסיף בשם חמיו מרן הגריש"א שהקבלת פני רבו - היינו לראותו בלבד (עי' מדרש רבה ויקרא ב' א').

אחד שאל שהוא רוצה לכתוב ס"ת אבל ע"י כך לא יוכל לנדב לשיבות. ענה לו מו"ר, אם לא השתתף בס"ת כתיבת ספר תורה קודמת דמצוה שלו.

ש. בחור רוסי שברשותו אמו מדליק נרות שבת כבר ארבע שנים אחותו שנעשתה בת מצוה אומרת אין שום בית שיש גבר ואשה שגבר מדליק הוא טוען שיש לו חזקה, היא צודקת וגם שאין לו חזקה שלא היה מי שהוא אחר חזקה בפני קטן אין חזקה בב"ב מב. ת. הסכים, שבת כט תוס' אנשים, הרב גורס נשים עיי"ש.

ש. אשה רוצה לתרום כליה, ונדרה שתתן, ויש לה שני אחים שזקוקים היא מעדיפה ליתן לקטן האם יכולה? ענה מו"ר, זה לא חפץ. הנדר לא חל, יכולה ליתן למי שרוצה.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושוי"ת מרבינו.

התלמוד הירושלמי פרק י' למה תכה רעך – המותר והאסור

בשורות הבאות נביא דעתו דעת – תורה מרבינו שליט"א על ענין שבשנים האחרונות נהפך ל-'דגיש' מאוד מבחינה ציבורית. המדובר הוא בנושא הכאת ילדים על התנהגות שלא ראוייה.

כאשר ייסר איש את בנו

בפרשת עקב נאמר (ח' ה') כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך. התורה קובעת איפה את המציאות, כי האב מוכרח לייסר את בנו כדי שיתנהג כראוי. אופנים אחרים לא יועילו (ואולי אף יזיקו). הרמב"ן אף מוסיף בהקשר לזה את דברי שלמה המלך (משלי י"ט ו"ח) יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך, ומבאר רש"י שם, שאם צריך להכות את הילד, יש להכות אותו אך אל תכהו מכת מוות.

זהנה בכל הדורות, כשמי מהילדים התנהג שלא כראוי, היו ההורים מוכיחים אותו בדברים ובשטים, ובה למד להתנהג כראוי. הדבר היה כה פשוט עד כדי כך שהפוסקים הצריכו להזהיר שיש זמנים שאין להכות בהם משום מוזיקים (ראה משנה ברורה סוף סימן תקנ"א),

גם במקראות וגמרות ומדרשים מפורש כי הדרך בה רצוי לחנך את הבן הוא על ידי מכות ללמד אותו להתנהג כראוי, וחושך שבטו שונא בנו, וכך גם נהגו גדולי הדורות מאז.

גם בבתי החינוך בכל העולם השתמשו המחנכים במקל חובלים כדי לחנך בו את הילדים. כל ילד שהתנהג כראוי השש היטיב מהמקל, ובדרך הזו יכלו לחנך כראוי.

כמוכן, גם בזה, כמו בכל דבר, היו שהתנהגו שלא בחכמה והיכו בהגומה מכות קשות, אך אין בפרט ללמד על הכלל.

ציור עתיק של המאיר ר' יוני גרשטיין המראה כי אב סוטר לבנו כדי שהיצר הרע ילך ממנו, והילד יתנהג כראוי

מכות בדורנו?

בדור האחרון השתנה משהו. הלכות נחלשו, והמוחזות התמעטו. לאנשים קשה לסבול עול מכות, ובהרבה מדינות אף קיים חוק האוסר על הכאת ילדים ותלמידים גם לצורך חינוך. מתקני החוק אף קבעו מספר קנסות חמורים לעוברי החוק. מה שגרם לכך שראוי, כמעט ואין אנשי חינוך בבתי ספר ותלמודי תורה המעזיזים להכות תלמידים. לתלמיד הסורר באה הרווחה. ולמחנכים באה הצעקה.

הראשון שהתריע בשער בת רבים שבדורנו אסור להכות, ואדרבה, אב המכה את בנו גורם נזק לו ולבנו, וכי הדרך היחידה להוכיח את הבן הוא על ידי עידוד נכון ואזהרות וגם עונשים, אך לא על ידי מכות, היה רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגדול שטינמן זצ"ל, שהתריע על זה כבר בתחילת שנות ת"ש. כפי שהעידו תלמידיו.

ובך מעיד בנו ראש הישיבה הגאון רבי שרגא שליט"א: אבי מורי זללה"ה, החזיק שהיום אין שום תועלת בהכאות הילדים, כי הילד מרגיש שהאבא שונא אותו והוא רוצה ברעתו, זאת ועוד, בהרבה מקרים האבא מכה מתוך כעס, אז הילד לומד לכעוס. בדורנו, כשמכים ילד משיגים דק את ההיפך. גם אם נראה שזה מועיל.

כילדים, כמעט לא היכה אותנו. אם קרה (וקרה...) ואחד הילדים התנהג שלא טוב, קל היה לראות את מורת הרוח של אבינו זללה"ה, הוא הראה מיד פנים עצובות, לעיתים אף לא ישן בגלל זה, כך סיפרה לנו אימנו ע"ה, היו לו גם דרכים מוגזנות נוספות לחינוך, אבל לא להעניש על ידי מכות.

חינוך בנועם ובמתיקות. בנו של רשכבה"ג צוק"ל, הגאון רבי שרגא שליט"א עם בנו נכדו.

הגר"ש מוסיף: אחרי שנישאתי נכנסתי לביתו

של מו"ח מרן הגר"ח שליט"א, אלא שאצלו ההנהגה היתה שונה בתכלית: כשהוא ראה אחד הילדים שמתנהג לא כראוי, אם זה שמשותלול יותר מידי, או משקר ומתחצף, או לא שומע למה שאמר לו או נכשל באיזה ענין, היה נותן מכה על לחיו.

אמנם לא היו אלו מכות כואבות וחזקות, אבל סטירה זו סטירה. זה היה מכות שהילד קיבל דרכם את מסר החינוך.

הוא חינך בדיוק כמו שהוא קיבל אצל אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, הוא לא שינה כלום. הדברים היו הפוכים ממה שראיתי אצל אבי זללה"ה, אבל כולם לשם שמים נתכוונו. עב"ד הגר"ש.

הנהגה זו של רבינו, מפורשת גם בספרו אורחות יושר סימן י': יש אנשים בזמננו שחושבין שאסור לנגוע בילדים, דק צריך שבינו מעצמם כל דבר ולא להכריחם... ואין זו הדרך הנכונה על פי התורה, ואף שנכון שאין להרבות להכות, דק לעיתים רחוקות שאם לא כן מאבד בזה את כל ההשפעה של המכות, אבל לא שלא ליסרם כלל ע"ש עוד מקורות לזה מכל התורה.

אגב, בענין זה שמענו מאחד מבני מרן שליט"א דבר מעניין מאוד: אבא מרן שליט"א, היה מרבה להכות, וראו כשהוא מכה את מורת רוחו מהתנהגות של הילד, עם זאת, רגע קל אחרי זה לא היה נראה עליו שום כעס. היה ניכר שהוא עושה כמצווה עליו במצות החינוך, ומיד אחרי זה הוא ממשיך בשיגרת היום. הוא לא היה כועס וגם לא הראה כל כעס לא לאותו ילד ולא שאר הילדים.

הדברים מתאימים עם מה שממשיך מרן שליט"א וכותב בספרו שם: "אמנם יש לזהר לא להכות קשה, כמו שאמרנו בבא בתרא וכו' וכתבו בספרים שלא יכה בנו בשעת הכעס כי אז לא יהיה תועלת מזה דק בנו ילמד ממנו מדת הכעס, דק אחד שינוח דעתו יכהו כפי הצורך".

נציין עוד, כי בשנת תשנ"ח אז הופיע לראשונה הספר אורחות יושר, עוררו דברים אלו של רבינו רעש גדול בציבור בני התורה והישיבות, שהוא היחיד 'המעז' לכתוב כי גם בימינו אנו יש להכות.

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310

התלמוד הירושלמי – פרק י' למה תכה רעך – המותר והאסור

בשיחה אותה קיימנו עם מספר נכדים עולה, כי אצל הנכדים הוא שינה את צורת החינוך: כשראה צורך להעיד על התנהגות לא טובה אצל נכדים, היה מעיד אך להכות נכדים – לעיתים נדירות ממש. אחד מהם ציין לנו כי קיבל סטירה על מעשה שובבות שהכניס את פיאותיו מאחורי האוזנים, ומנבד נוסף שמענו שמדן שליט"א היכה אותו כשהוריד את הכיפה במעשה קונדס של משחק.

כך או כך, ההכאה אינה גזירת הכתוב, אלא מקל נועם לשימוש בו במדת הצורך.

על מה מכים?

כאמור, את ילדיו בתוך ביתו נהג רבינו להכות את הילדים לפי הצורך, בכל עת בה ראה סיבה נחוצה היה גוער ומכה בהם.

תלמידו של רבינו הגאון רבי אליהו מן שליט"א מעיד כי רבינו פעם ציטט בפניו את דברי הגר"א באגרתו הנודעת, שם כותב לדעייתו 'ועל קללה שבועה וזכב תכי אותם ולא תרחמי עליהם כלל', והוסיף לו רבינו: אנשים באים ושואלים איך לזכות לילדים טובים, הרי הפסוק עצמו מעיד, 'יסד בנך וינחהך, כאשר מייסדים את הבן בהתנהגות לא טובה – הרי זה גודם שיתנהג כראוי ויעשה להוריו נחת.

אגב. פעם אמר רבינו את הסבר שגוי הלשון במשנה במכות פרק ב' "וצא האב המכה את בנו והרב הדודה את תלמידו", שעל אב אמרו "מכה" ואילו על רב הלשון הוא "דודה", כי הרב מותר להכות דק מה שנוגע ללימוד שמלמדו ולא שאר דברים שהיננו אינו מוטל עליו, אבל אב מכה על הכל ולכן ברב הלשון דודה ובאב מכה.

רבינו מבקר את תלמידו רבי אליהו מן שליט"א בביתו (חורף תשע"ה)

הגאון רבי משה סמוטני שליט"א, מי שלימים זכה להיות משמש בקודש אצל רבינו שליט"א עשרות בשנים, הגיע כחתן צעיר אחרי נישואין לגור בבני ברק, בשנת תשמ"ב, והתגורר ברחוב רשב"ם סמוך לבית הכנסת 'לדרמן', וכך סיפר רבי משה:

בשעות אחרי צהרים של אותם שנים היה בית הכנסת 'לדרמן' ריק ממתפללים. כמעט שלא היו לומדים. אמנם, היה אבא שאני זוכר שהיה מגיע כמעט כל יום ללמוד עם ילדיו בבית הכנסת. היה זה רבינו שליט"א, שיום יום קבע חוק לימודים עם הילדים, מסכת אחרי מסכת.

'אני זוכר לא פעם' מעיד רבי משה, שרבינו היה סוטר את לחיו של הילד, אם לא היה מקשיב יפה או מתנהג כראוי. הנהגה זו נצרכה היטב בליבו, כשהיה ניכר כי אכפת לו מהעליה הרוחנית שלו, והדברים בעדו לו ממש.

רבי משה סמוטני בבית הכנסת לדרמן ברחוב רשב"ם

הסטירה מהחזון איש

בימי חודש אב החמים, היה נוהג מרן החזון איש וצוק"ל ליסוע לעיר צפת, שם היה אויר נעים, והיה שוהה שם ימים ארוכים והוגה שם בתורה.

מי שהצטרף אליו לנסיעה היתה אחותו המסורה הרבנית מרים קניבסקי ע"ה עם בעלה מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע והילדים, ביניהם רבינו שליט"א.

באחד הימים, בעוד רבינו ילד צעיר כבן תשע, הוא עשה מעשה שובבות בחצר, ודודו הגדול מרן החזון איש הבחין בכך, הוא סטר לו על לחיו לאות התנהגות שלא טובה. הילד קיבל

בהבנה את החינוך, ופסק ממעשהו. הסיפור 'הטבעי' הזה מסופר על ידי בעל המעשה - רבינו שליט"א, בחניכות רבה, כשהוא אינו שוכח עד גיל זיקנה את הסטירה שקיבל מהחזון איש, והוא גם מספר את ההמשך של המעשה:

דקות אחרי הסטירה, כילד, התיישבתי על ברביו של מרן החזון איש. החזון איש נהנה מאוד ופנה לאימי ואמר לה, דאי איזה ילדים צדיקים, מקודם קיבל סטירה ועכשיו בא לשבת עלי ---

היה עובדא בילד שבא לפני רבינו בתלונה על אביו, תלמיד חכם חשוב, שמכה אותו הרבה בבית. רבינו יעץ לו לפי השאלה כיצד לנהוג מול אביו, ולאחר מכן כדי להדגיע את דוחו סיפר לו על עצמו את העובדא הנ"ל...

לא לכלל הציבור!

אמנם, הידיעה לא תהיה מושלמת אם לא נצטט ונוסיף דברים שנשמעו מפי גדולי הבנים, הגאון רבי א"ש קניבסקי שליט"א, ובה אמר: אבי שליט"א היה מרבה להכות, אך הוא עשה את זה מתוך יראת שמים ודקדוק ההלכה, ואסור ללמוד מזה לאחרים, כי הקלקולים שיכולים לצאת בימינו גדולים יותר מהתועלת. קשה לתאר את זה למי שלא חווה, אבל הנהגה זו של אבי שליט"א אינה לדבים ואין ללמוד ממנה כלל.

אין לרבים ללמוד מהנהגת אבי מרן שליט"א. הגאון רבי א"ש קניבסקי שליט"א בדברי חיזוק

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

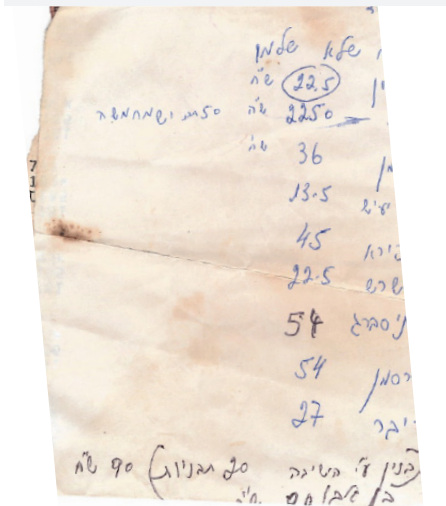
קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

מכירת החסד של הרבנית ע"ה

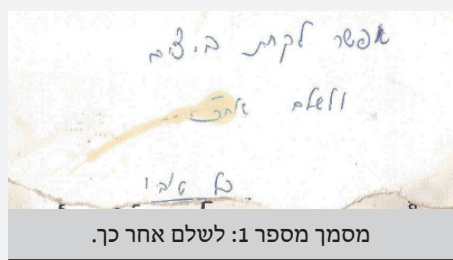
לרגל הגליון המורחב לכבוד חג הפסח הבעל"ט, הורשנו לנבור בארכיון המשפחה, בשיתוף מערכת 'אלא ד' אמות', לטובת קוראנו החשובים שיחיו. פן לא ידוע היה בחייה של משפחת קניבסקי, של מרן שליט"א ולהבחל"ח עזרתו בקודש הרבנית קניבסקי ע"ה. היה זה במכירת החסד שקיימה הרבנית ע"ה בביתה, מכירת תבניות ביצים למכרים ושכנים. הכל התחיל מאז שהרבנית ע"ה ראתה כי לעיתים אחד השכנים נותר בלילה או בערב שבת בלי 'ביצים', בלבה לב האולם היא החליטה לעשות מעשה: היא הזמינה כמות גדולה של ביצים והציעה איפה לשכנות לקנות אצלה במחיר אפסי, כשחלק מהם לווים בהקפה ולא תמיד זוכרים לשלם. כמובן, לא היה מי שיזכיר להם לשלם...

מרן שליט"א, היה שותף מלא ומעודכן בעשיית חסד זו, כשחלקים מביתו, ופעמים אף מחדר לימודו שימשו אכסניא לטובת תבניות הביצים שהזמינה. מתקופה לתקופה, גדל מספר תבניות הביצים שהיא הזמינה, וגדל גם מספר המבקשים. כך אנו מוצאים במסמכים עתיקים, פתקה קטנה שתלתה סמוך לערימת ביצים שעמדה בפתח הבית, בו היא כותבת בפשטות כי 'אפשר לקחת ביצים ולשלם אחר כך'... (מסמך 1) באחת השנים, הגיע סמוך לפסח כמות גדולה של ביצים, ובביתה של הרבנית כבר לא היה מקום. לוותר על המצוה - לא בא בחשבון, היא ביקשה איפה מהנהלת ישיבת 'גאון יעקב' ברחוב הסמוך רשות לאכסן שם את הביצים, כדי שהאנשים יקחו משם. וכך היא ניסחה על פתק צהוב וישן, מודעה בה כתבה כי ניתן להשיג ביצים בשעות... (מסמך 2) כתיבת סכום? מחיר? זה לא הנושא. קודם כל שאנשים יקחו לכבוד החג, אחרי זה כבר

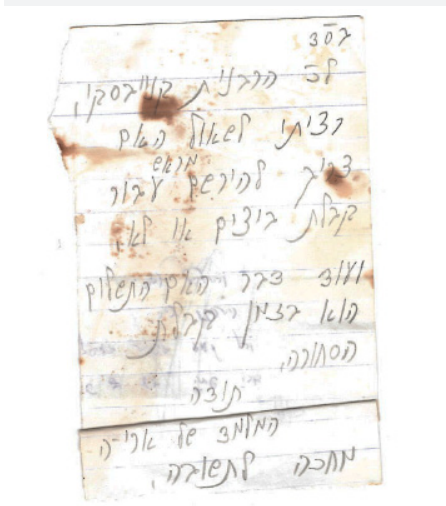
נתחשב... אבל בכל זאת מצאנו באחד הפתקאות הישנות פתק קטן בו רשמה הרבנית ע"ה לעצמה את הידידים שלקחו ועדיין לא שילמו. (מסמך 3) אגב, היו אנשים שהיו בטוחים שהרבנית ע"ה מתפרנסת ממכירת ביצים, וכי הם עושים איתה חסד שהם קונים, מהם גם הגיעו מרחוק לקנות אצלה, כי ראו שהיא כל כך שמחה מהחסד, שהתאמצו לשמח אותה... העול האדיר שזה גרם לה, לא היה נראה כלל בחוץ. לפנינו עוד מסמך מעניין עליו חתום "המלמד שלא אריה". מסתבר שאחד הנכדים למד בכיתה, והמלמד שלו שמע על מכירת הביצים של הרבנית, הוא כותב פתק נימוסי לרבנית שהוא מעונין להירשם הביצים של הרבנית... (מסמך 4)

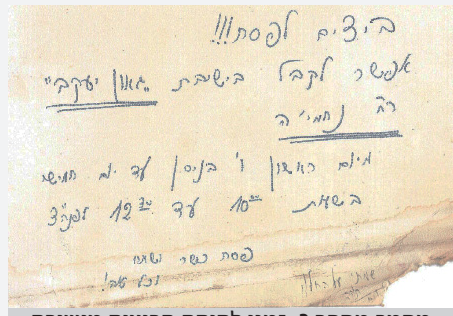
מסמך מספר 3: רשימת החובות בכתב ידה של הרבנית ע"ה

מסמך מספר 1: לשלם אחר כך.

מסמך מספר 4: המלמד של אריה

מסמך מספר 2: זמני לקחת הביצים משיבת גאון יעקב.

שאלות ותשובות ממורינו ורבינו שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי בענייני פסח

דמשמע למעוטי בתו. ועוד הביאו ראה לך מהא דאיתא בפסחים (קטו, ב): "חכם בנו שואלו ואם לאו אשתו שואלתו" ולא נזכר שם בתו. **ענה רבנו: בתו בכלל בנו.** **שאלה:** אחד שהבהילוהו לבית חולים סמוך לליל הסדר ואסור לו לאכול ולשתות עד שישתיימו הבדיקות ושואל אם חייב בסיפור יציאת מצרים אף שאסור לו לאכול מצה ויין. **ענה מורינו ורבינו: בטח שחייב, זה לא קשור למה שאסור לו לאכול.** **שאלה:** האם אשה יכולה להוציא את בעלה באמירת ההגדה כשאינו יכול לאומרה. **ענה מורינו ורבינו: לכאורה לא.** [הוסיף מורינו ורבינו שליט"א כי מרן החזון איש לא היו לו ילדים וקיים הדין של אשתו שואלתו, אף שלא היתה אשה בריאה כ"כ]. **(הגדה של פסח ברכת נתנאל מאת ידידנו החשוב הרב רועי צבי תמיר שליט"א)**

שצריך להסב מעט לפני שמתחיל האכילה, ודקדק כן מלשון המשנה שם דקתני: "לא יאכל עד שיסב" ולא כתוב יאכל בהסבה, האם ראוי להחמיר ולהסב מעט לפני שאוכלים. **ענה מורינו ורבינו: הוא צודק! לא צריך לזה ראייה! קודם להסב ואח"כ לאכול.** **אמרת לרבינו שמאוד קשה לשתות כל הכוס כשהוא כבר מיסב, וענה שאם עושים לאט מצליחים בלי בעיות** [מורינו ורבינו שליט"א אמר שאכל עם אביו והחזון"א והיה מיסב, שאלתי אותו הרי במקום רבו כתוב לא להסב וענה שהיה כמו אביו ובפני אביו כן מסיבים]. **שאלה:** מי שיש לו הרבה בנים ואין המקום מאפשר שכולם ישתו ויאכלו בהסבה. הציע האבא לומר לחלק מבניו שאינו מרשה להם להסב מולו, ואז לא יוכלו להסב, ואתי שפיר. **ענה מורינו ורבינו: לא טוב.** יש לאבא לדאוג שכולם יסבו ולא לבטל מהם המצוה. **שאלה:** יש שהעירו מהא דכתיב "והגדת לבנך"

שאלה: השו"ע סי' תפז סעי' ד כתב: בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בציבור בנעימה בברכה תחילה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות" ומשמע מלשון השו"ע שכתב "גומרין את ההלל בציבור" דחייב הלל זה הוא רק בציבור, אבל המתפלל ביחידות אינו קורא ההלל אלא רק בשעת אמירת ההגדה, ונפק"מ לחולה, וצריך ביאור החילוק בזה. **ענה מורינו ורבינו: יגיד הלל, לכתחילה המצוה בציבור אבל אם מתפלל בבית יאמר.** **שאלה:** טעה ואמר בתפילה "את יום חג הפסח הזה" במקום "את יום חג המצות הזה" האם גרע וצריך לחזור או שמא לא מיקרי ששינה ממטבע שטבעו חכמים **ענה מורינו ורבינו: זה לעיכובא, כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים אינו אלא טועה, אפילו שגם בתורה נזכר חג הפסח.** **שאלה:** בחידושים וביאורים להגר"ח גריינמן שליט"א על מסכת פסחים (צט, ב) כתב לחדש